

Jens Staubrand: Om forfatteren Asger Jorn og hans fem bøger fra Skandinavisk Institut for Sammenlignende Vandalisme

*'Det interesserer mig at skrive, men uden tro på,
at jeg på dette område yder noget væsentligt'*

Asger Jorn i Held og Hasard

Nøglen til Asger Jorns forfatterskab er Silkeborgbibliotekaren Per Hofman Hansens 'Bibliografi over Asger Jorns skrifter' (1988), der viser, at Asger Jorn skrev livet igennem og at han, på dette, som på kunstens område, var uhyre produktiv. Syv hundrede og otte og tyve numre rummer bibliografien, der tæller bøger, artikler, anmeldelser og oversættelser.

Vi ved det gik anderledes, men oprindeligt så det ud til at Asger Jorn (1914-1973) ville få et liv udelukkende i ordenes og bøgernes verden. Som søn af lærerparret Maren og Lars Peter Jørgensen lå det lige for, at 'Agge', som hans kælenavn dengang var, skulle være boglig. Efter et mislykket forsøg på at blive student, kom han i 1930 på Vinters lærerseminarium i Silkeborg. Han bestod lærereksamen i 1935 og fik gode anbefalinger, hvor hans interesse for litteratur og hans undervisningsevne i dansk blev fremhævet. Mellemkrigstiden under Stauning-Munch-regeringen (1929-1940) var præget af økonomiske kriser og overproduktion af lærere, og det var derfor umuligt for Jorn at få fast stilling som lærer.

I studietiden og perioden efter endt lærereksamen havde Jorn interesseret sig for kunst. Også som udøvende. Da det lå tungt med udsigten til en lærerstilling, besluttede den da 22 årige Jorn sig for udelukkende at satse på en karriere som kunstner. Han tog derfor i 1936 til Paris. Han ville på malerskole hos den russiske maler Wassily Kandinskij (1866-1944), hvis værker han havde set gengivelser af i kunstbøger på Silkeborg Bibliotek.

I Paris, som han kørte til på sin BSA motorcykel (gengivet på litografi af Heerup i 1936), viste det sig imidlertid, at Kandinskij's malerskole var ophørt. I stedet valgte han den franske kubistiske maler Fernand Legér (1881-1955) og Amadée J. Ozenfants (1886-1966) frie malerskole 'Atelier de l'Art contemporain', der åbnede i 1924. Den lå i Rue Moulin Vert og havde Legérs hustru Nadia Khodassevitch som daglig leder. Ud over Legér og Ozenfant underviste den russiske maler og designer Alexandra Exter (1882-1949) og den franske maler Marie Laurencin (1885-1956) på skolen. Jorn blev én af skolens ti elever og gik der i otte måneder.

Under en af sine samtaler med Legér om surrealismen blev Jorn introduceret til den tjekkiske, tysksprogede forfatter Franz Kafkas (1883-1924) værker. Legér gav Jorn romanen Slottet (1926) og Jorn murede sig inde på sit værelse på Hotel Comfort, i Rue des Ciseaux, der lå i 6 arrondissement nær ved boulevard Saint Germain, hvor han

med stor interesse læste om romanens hovedperson, landmåler Josef K.'s følelsesmæssige og sociale bryderier. Jorn fik dermed et indblik i Kafkas mareridtsagtige univers, og det moderne menneskes angst for og længsel efter fællesskab.

Jorn kom efterfølgende til at oversætte, anmelde og skrive om Kafka. Det var Jorn der introducerede Kafka for et dansk publikum. Det gjorde han med oversættelser af fortællingerne 'Familiefaderens bekymring', 'Udflugten', 'Broen' og 'De forbiløbne', der blev trykt i Helhesten i 1941. I Helhesten anmeldte han tillige 'I fangekolonien' og han skrev artiklen 'Berømte tuberkuløse: Franz Kafka' til Foreningen af Tuberkuløse i Danmark. Kafka døde af tuberkulose i halsen. Jorn havde selv haft tuberkulose (i lungerne) men overvandt sygdommen, der til dels skyldes usund levevis og dårlige boligforhold. Man har ofte sammenlignet Kafkas mørke og truende univers med Jorns værk, men det afviser Jorn i artiklen 'Menneskedyret', som han skrev mens han lå syg af tuberkulose i det danske kunstnerhus i pariserforstaden Suresnes.

Asger Jorn skrev flest artikler. Han skrev til tidsskrifter og aviser, og emnerne var mangfoldige. Fra artikler om arkitektur til en artikel om filosofen Søren Kierkegaard. Et par af hans artikler skal omtales. Den ene er Politiken-kronikken 'Den gådefulde familie', hvor Jorn kommer med et bud på hvorfor Søren Kierkegaard (1813-1855) havde den 'ejendommelige opførsel og indstilling' overfor kvinden, som vi møder det i hans forhold til Regine Olsen (1822-1904), omtalt i Kierkegaards Efterladte Papirer og den halvbiografiske fortælling Forførerens Dagbog fra Kierkegaards hovedværk Enten-eller (1943). Jorn der i øvrigt selv, i følge forfatteren Elsa Gress, optrådte mandschauvinistisk overfor kvinder, begrundede Kierkegaards indstilling til kvinden ud fra en fejlagtig analyse af Kierkegaards moder Ane Sørensdatter Lunds (1768-1834) familieforhold. Den anden artikel der skal nævnes, er den (måske) vigtige 'Intime Banaliteter', der blev trykt i tidsskriftet Helhesten i 1941. Det var Jorn, der havde fundet på tidsskriftets navn. At træde eller stampe som en helhest er at gøre 'stort bulder' og Jorn, der elskede at provokere, ville, ved i artiklen at fremhæve banaliteter som et livgivende stof, udfordre vores opfattelse af hvad der er grimt og smukt og acceptabelt at skildre i kunsten. Denne og andre artikler af Jorn i Helhesten, blandt andet 'De Profetiske Harper', mener Graham Birtwistle i 'Living Art. Asger Jorns comprehensive theory of art between Helhesten and Cobra 1946-1949' (Utrecht 1986), har været grundlæggende for Jorns kunstsyn.

En række bøger blev det også til. For eksempel 'Magi og skønne kunster' (1971), 'Pour la forme' (Forsvar for Formen 1958), børnebogen 'Den sultne løve' (udgivet posthumt 1981), skrevet og tegnet til sønnen Troels Jorn fra ægteskabet med Emma Kirstine Lyngborg (som han blev gift med i 1939 og skilt fra i 1950), samt fem bøger udgivet under Skandinavisk Institut for Sammenlignende Vandalisme, forkortet til SISV.